

lovagolva, vadászaton, estélyeken töltjük az időnket, mindenfelől a gazdagság kényelme és luxusa veszik körül bennünket. S ebben a finom és előkelő környezetben finom és előkelő lelkekkel találkozunk: a szép Czobor Máriával, aki szegényes életéből szinte egy csapásra kiemelkedve, a „nábob” felesége lesz, s magával a nábobbal, aki nemcsak dúsgazdag úr, hanem imponálóan okos, erős, energikus — igazi férfi s e mellett a legfinomabb lélek, ki előbbi szerelmétől feldult lelkű fiatal feleségével leányaként bánik, olyan páratlan önuralommal és gyengédséggel, hogy Máriának bele kell szeretnie. Bele is szeret s némi akadályok után — futó felhők a napsugaras égen — igazán az urává lesz. Milyen távoli, rózsaszínű, szép mesevilág! S az író nő mégis közel tudja hozni hozzánk egyes részletek realizmusával vagy üde hangulataival, a mese-történet lélekrajzi aláfestésével, a párbeszédnek elmés és eleven gördületével.

Hallósok Mária bizonyára elsősorban nőknek szánta ezt a regényét, s a nőolvasók, azt hiszem, szívesen is fogadják, mert érdekesen és kellemesen tud elbeszélni, ami nem utolsó érdem manapság.

Szinyci Ferenc.

Herondas mimiambusai magyarul Csengery Jánostól. A Kr. e. III. századi görög realiztikus irodalom egyik kevésbé ismert művelőjét szólaltatja meg magyarul Csengery János, az avatott tollú műfordító. A hét apró jelenet, mely Herondas neve alatt került elő egy egyiptomi papyruson, a görög köznapi élet zsigongásába, a kisemberek kicsinyes élményeibe vetett velünk egy pillantást. Rövid színpadi jelenetekben, élénk párbeszédekben perreg le előttünk egy-egy pillanatfelvétel a hellenisztikus-kozmopolita társadalomból. Megismerjük ennek a rendkívül nevezetes, bomlasztó, de éppúgy erjesztő kornak szennyes alakját, a kerítő asszonyt, aki a tisztas és hű feleséget akarja megkönyékezni; az aljas szenvedélyek kapzsililekű kufárját, aki erkölesszertelen üzletének hasznát a polgári rend törvényeinek védelme alá iparkodik helyezni; az iskolakerülő, vásott városi gyermeket, akit anyja, mivel már nem bír vele, a tanító

elő hurcol, hogy annak a kemény fegyelme próbáljon belőle embert faragni; a vallásos lelkű nőt, akit nemcsak a hatalmas, gyógyító erejű isten templomának szent eseménye ragad áhitatra, hanem a görög művészetnek ott elhelyezett remekei is; a féltékeny asszony gyöttrő, erőszakos szenvedélyét, aki a kezei közt lévő nyomorult rabszolgá szerelmét kegyetlenséggel kényszeríti ki; a meghitt barátnőket, akiket a bűnről esábitó unalom a tiltott gyönyörök karjába vet; a ravasz cipész-mestert, aki portékáját ügyesen tudja megvétetni a vásárolni kívánó hölgyekkel. Ime, valóban „jelenetek az életből”, miként Csengery nevezi őket.

Az irodalmi formát öltött köznapi beszédet a fordításban igen nehéz hű kifejezésre juttatni. Már csak azért is, mert a fordításban használt egyes népies szavak, szólások és fordulatok magukban véve még nem éreztetnék velünk az egyszerű ember természetes beszédjének zatmatját. Ehhez az szükséges, hogy véges-végig érezzük a közönséges, köznapi beszéd keresetlen, közvetlen hangját. Csengery mesteri fordítása ezt a művészi célt el is éri, anélkül, hogy az eredetiben itt-ott nagyon is vaskosan hangzó durvaságot is lemásolná. Mégsem nyomhatom el azt az érzésemet, hogy néhol megejtí a kiváló fordítót a magasabb réptű, nemesebb irodalmi nyelv formái készlete, s akkor kivesik szerepéből, lesiklik arcáról a realizmus álarca, s az olvasó a „mimiambusok” helyett nemes lejtésű iambusokat hall. Sokszor bizonyára a kötött versforma csábítja erre az útra a fordítót, mert hiszen legalább is a szórend gyakran ennek a hatása alatt áll.

Természetesebbek és elevenebbek volnának ezek az életből vett jelenetek, ha erőteljes prózában, a köznapi beszéd igazi jellemző eredetiségével és lendületével, fesztelen magyarossággal és szórenddel beszéltetnék a mindennapi élet alakjait. Nem tudom, nem nyernék-e többet (éppen Herondasnál) a többszabságot jelentő formátlansággal, mint amennyit veszünk a kimért forma miatt. Nem tagadhatom azonban, hogy midőn ezt a megjegyzést kockáztatom, előttem elsősorban Herondas páratlan művelő-

déstörténeti értéke lebeg, amely szempontnak a jellemző erejű prózai fordítás jobban megfelel, mint a verses, — s csak másodsorban értékelem Herondas műveit, mint irodalmi termékeket.

Csengery János nagy művészi értékű fordításainak gazdag sorozatában méltó helyet foglal el az immár magyar nyelven megszólaló kisázsiai görög Herondas is. —óó—

Hat francia regény. Hat regényről szólunk itt, amelyeket semmi más nem fűz össze, mint hogy valamennyi francia kéz munkája.

A *Mestermű Zolának* nem a legjobb művei közé tartozik. Cselekménye alig van, a regényíró itt háttérbe szorítja a theoretikus. Claude tragédiája a tárgy, aki a festészetért mindent föláldoz, még szerelmét is. Lángész, de a lángésznek rendesen az végzete, hogy addig harcol az áradattal, míg el nem bukik s ha boldogul is, már nem ő látja jutalmát. Claude is küzd hősiessé, de mindenütt a középszerűség győz, belőle, rajta keresztül híresek lesznek a kollegái, ő pedig az öngyilkosságba menekül. Zola önmagát rajzolja itt, Claude küzdelmei az övéi is, neki is egész életében a leghevesebb harcokat kellett folytatnia az ellenkező áramlatokkal. A naturalista Zolából ebben a regényben alig találunk mást, mint a pesszimista, az életben, az embereken nem bízó fölfogást.

Francis Carco-t úgy ismerik, mint a Montmartre költőjét. Verseit inkább könnyed, romantikus báj jellemzi, regényeit ellenben sötét naturalizmus hatja át. A *Verotchka l'étrangère* c. regénye, magyarul a *Kokain*, a most Párizsban élő orosz emigránsok világába vezet. Hősei a bolsevizmus elől menekült oroszok, ezek a sokat szenvedett, sajtó lelkű emberek, akik az élet realitásai elől a kokain mámorába merülnek. Különös alakok ezek, mintha Dosztojevszkij hősei lépnének elének, valahogy érthetetlenül, lenyűgözve állunk e félyad emberek előtt, akik végzetszerűen rohannak a megsemmisülés felé. A kokain, a „fehér bálvány”, enyhíti ideig-óráig fájdalmaikat, azonban lassan, de halálos biztonsággal szorítja őket karmai közé.

Az író másik regénye, A Hurok (*L'Homme traqué*) még teljesebben

Dosztojevszkij hatását mutatja. A „Bűn és Bűnhődés” témáját veti föl itt Carco, hőseit, a gyilkos Lampieurt ugyancsak lelkiismeretfurdalása hajtja a rendőrség kezei közé, mint Raszkolnyikovot, a titkos bűnt is éppúgy végzetes nyomással hordozza vállain, mint az orosz regényíró hőse. Még Szonja alakját is megtaláljuk Léontineben, akit Lampieur mellé sodor valami véletlen s a bűntudat tartja őket egymás oldalán. Stílusában is szintén Dosztojevszkij inspirálta Carcót, titkolózó, az eseményeket csak sejtető eljárásával az olvasót állandó feszültségben, ideges nyugtalanságban igyekeztik tartani.

Jean Cocteau regénye, *A párizsi fiú*, banális szerelmi történet egy diák s'egy kis színész között. Igazán kár volt ezt a munkát magyarra fordítani. Ilyen regényeket minden évben tömegével dobnak a párizsi könyvpiacra. Itt is megjelenik az agyoncsépezt házassági háromszög, azzal a különbséggel, hogy a férj helyett a gazdag kitartó szerepel. Nem a mi világunk ez; az erkölcs itt sokkal lengőbb valami, mint amit mi kívánunk. A fordító is elég felületesen végezte munkáját,

Clément Vautelet szellemes eseményeit jól ismerjük a francia lapokból. Könnyed elbeszélőnek bizonyul „Önagysága nem akar gyereket” címen magyarra fordított regényében is. A lélekrajz nem nagyon fontos nála. A háború utáni léha francia életet vázolja: az emberek csak az élvezeteknek élnek, a komoly kötelességeket félvállról veszik. A látzólag könnyed világról azonban mély sebet takar. Franciaországnak oly problémáját, melynek megoldása nagyon is égető: a népszaporodás kérdését. Az író programja: minél több gyermeket Franciországnak. Regényalakjai csak bábok, akiket úgy rángat, ahogy az ő programjának megfelelnek.

A hat regény közül a *Pierre Véber-é* a legértékesebb: a „Pompadour kalandja”, melynek ugyan Madame Pompadourhoz nagyon kevés köze van, mert egy szindarab címe ez, mellyel két szerző sok akadály után sikert arat. P. Véber ezúttal nem a színpadra vezet bennünket, hanem a kulisszák mögötti életet akarja megeleveníteni, azt a sok intrikát, szerelmet, hazudozást,